

CNEZI ROMĂNI ÎN LUPTA ANTIOTOMANĂ. CNEZI BĂNĂȚENI ȘI HUNEDORENI ÎN LUPTELE LUI IANCU DE HUNEDOARA. ATESTĂRI DOCUMENTARE (1439—1453)

IOAN HAȚEGAN

Iancu de Hunedoara și epoca sa. Ridicat din mijlocul poporului român, Iancu de Hunedoara a fost una dintre cele mai mari personalități militare ale secolului său. Apărut într-o perioadă în care ofensiva turcilor otomani urmărea cucerirea Dunării și Carpaților pentru crearea culoarului favorabil înaintării spre centrul Europei, Iancu de Hunedoara a stopat toate atacurile și a apărut libertatea statelor dunărene, aminând astfel cu aproape un secol cucerirea otomană.

Întîlnim în întreaga sa activitate elemente deosebit de semnificative pentru perioada istorică, dar și multe care denotă geniul militarului și politicianului, toate puse în slujba luptei antiotomane. Una dintre aceste caracteristici vizează sprijinul masiv acordat de masele populare din ținuturile românești în tot decursul luptelor sale, acestea constituindu-se ca un element de bază al armatei și victoriilor sale. Dintre diversele clase și pături sociale s-a remarcat în mod deosebit pătura cnezilor români din Banat, Hunedoara, Bihor și Maramureș¹.

Persistența vechii instituții cneziale în cadrul regatului feudal maghiar a fost posibilă îndeosebi în regiunile de graniță, locuri în care autoritatea centrală era mai slabă iar autonomia acestora mai mare; în același timp trebuie avută în vedere tendința păstrării unor forțe umane considerabile la marginile regatului, ca o avangardă în multe lupte desfășurate în acest timp. Cnezatele și districtele românești au jucat încă de la început un rol militar deosebit de important, obținînd în schimbul acestuia menținerea vechilor lor libertăți și autonomii administrative. Îndeosebi în Banat autonomia districtelor a urmat o cale aparte, unele dintre ele beneficiînd de privilegii regale importante care le-au permis să supraviețuiască pînă în secolul al XVIII-lea.

Cnezii erau datori regelui „cu o sabie“ pentru proprietățile cneziale recunoscute de către acesta sau pentru posesiunile dăruite cu diferite ocazii. Cnezii înnoilați se ridică și intră în rîndurile micii nobilimi

¹ Din literatura de specialitate dedicată problemei cnezilor români în lupta antiotomană condusă de Iancu de Hunedoara vezi: Șt. Pascu, *Rolul cnezilor din Transilvania în lupta antiotomană a lui Iancu de Hunedoara*, în SCI, VIII, 1957, nr. 1—4, p. 25—67; C. Mureșan, *Rolul lui Iancu de Hunedoara în mobilizarea maselor populare împotriva expansiunii otomane*, în Studii, IX, 1956, 4, p. 55—72; T. Racotă, *Energii transilvănene: Cnezii Cădea de Lupșa și voievodul Ioan de Hunedoara*, București, 1941; V. Motogna, *Trecutul românilor din Banat în epoca lui Ioan Hunyadi (1437—1457)*, în *Banatul de altădată, studii istorice*, vol. I, Timișoara, 1944, p. 539—576; Tr. Popa, *Familia Mutnic*, în *Banatul de altădată, studii istorice*, vol. I, Timișoara, 1944, p. 526—538.

a regatului dar acest fenomen cunoaște o creștere sensibilă în a doua parte a veacului XV. Cel mai strălucit exemplu în această direcție îl constituie însuși Iancu de Hunedoara, ridicat din mijlocul cnezilor hunedoreni și ajuns pînă la cele mai înalte demnități ale țării, prin meritele sale militare și politice.

Primele atestări ale unor donații de pămînturi ca răsplată a faptelor de arme săvîrșite de către cnezii români din ținuturile de margine datează de la mijlocul secolului al XIV-lea dar ele se amplifică pe vremea regelui Sigismund de Luxemburg (1387—1437) și se datoresc creșterii pericolului otoman la linia Dunării. Numeroasele diplome emise între acești ani pentru meritele militare ale cnezilor confirmă potențialul lor militar ridicat. Această creștere a devenit sesizabilă și în primele decenii ale secolului XV în timpul lui Pippo Spano (Filippo Scolari, condotier italian, comite de Timiș între 1404—1426), reformator al tacticii de luptă prin introducerea noilor perceptive tactice ale renașterii italiene. Insuși actul din 1409 prin care Voicu, frații și fiii săi primesc domeniul Hunedoara, este o urmare a intervenției acestui comite în vederea răsplătirii serviciilor militare prestate.

Eșecul politicii orientale a regelui-împărat Sigismund a favorizat din ce în ce mai dese incursiuni turcești în Banat și Transilvania. Forțele locale au încercat să reziste, uneori cu mai mult alături cu mai puțin succes. Apariția lui Iancu a canalizat coerent acțiunea acestor forțe în lupta comună antiotomană.

Atestările documentare (1439—1453). Descrierea campaniilor antiotomane conduse de către Iancu de Hunedoara va fi făcută doar prin prisma participării active a diversilor cnezi și familii cneziale la ele, de importanța aportului lor la diferitele expediții întreprinse; nu ne interesează propriu zis o descriere lineară a evenimentelor ci constatarea și reliefaarea rolului militar activ al acestor cnezi români, spiritul lor de jertfă, abnegația, dragostea față de pămîntul românesc. Pentru argumentarea intențiilor vom apela la bogatul material documentar publicat de istoricii Pesty Frigyes² și Eudoxiu Hurmuzaki³.

Primele atestări ale participării cnezilor bănățeni la luptele purtate în regiunea Dunării bănățene, sub conducerea lui Iancu datează încă din 1439, cînd Lado de Bizere și fiii săi Ladislau și Nicolae sint amintiți ca participanți activi la aceste conflicte⁴; alături de ei participă și Mihai fiul lui Mihail și Blasiu fiul lui Stoian de Ciorna, cnezi care primesc ca răsplată mai multe posesiuni în jud. Caraș⁵. La sfîrșitul lunii octombrie 1440 Ladislau și Dees fiii lui Petru de Temesel primesc din partea rege-

² Istoricul Pesty Frigyes a adunat în cîteva lucrări majoritatea documentelor referitoare la Banatul medieval, lucrări de un real interes pentru cercetătorii perioadei. Dintre titlurile aferente problemei de față reținem *Krassó vármegye története*, vol. III, oklevéltár (documente), Budapest, 1882; *A Szörényi Bánság és Szörényi vármegye története*, vol. III, oklevéltár, (documente), Budapest, 1878; *A Szörényi vármegyei haidani olah kerületek*, Budapest, 1876.

³ E. Hurmuzaki, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, vol. I, partea a 2-a, București, 1891.

⁴ Fr. Pesty, *Szörényi...*, vol. III, p. 35—36.

⁵ *Idem*, p. 36—39.

lui Vladislav posesiuni în districtul Mehădiei pentru faptele lor de arme⁶.

Participarea unora dintre cnezii bănățeni și hunedoreni la luptele din anul 1440 din preajma Belgradului este atestată de donațiile regale pe seama unor cnezi din Turdaș și Geoagiu (Hunedoara) și respectiv Ili-dia (Banat), în total 25 sate⁷, aproape sigur la recomandarea lui Iancu de Hunedoara venit în Transilvania să-și ia în primire funcția de voievod, dar nevrînd să-și uite tovarășii de arme.

Un lucru de natură aproape generală în cuprinsul diplomelor regale de donații îl constituie enumerarea multor servicii făcute de către acești cnezi, pe seama și în folosul regelui, cu prilejul diverselor expediții la care au participat. În unele cazuri donația survine după o singură campanie — deci faptele erau atât de însemnate încît meritau a fi răspîndite pe loc —, dar în marea lor majoritate după mai multe lupte și campanii. Astfel la 6 iulie 1442 regele Vladislav răsplătește pe cnezii Nicolae Turcin de Gamza și Mihai de Cornet cu posesiuni în districtul Lugoșului, tocmai pentru faptele lor de arme⁸. Și tot acum se remarcă și Nicolae de Bizerea⁹, al cărui rol va crește pe zi ce trece și care va deveni în cîteva ani unul dintre cei mai cunoscuți luptători antiotomani de aici.

Semnificativ pentru felul în care cnezii bănățeni și hațegani apără Dunărea de incursiunile pustiitoare ale turcilor este un document emis de regele Vladislav I la 12 martie 1443, la rugămintea voievodului Iancu¹⁰. Regele îi răsplătește cu posesiuni pe următorii cnezi: Mihai fiul lui Mihai de Ciorna și Blasiu fiul lui Stoian de Ciorna, Mușina și Alexandru de Demsuș și Nicolae de Bizere pentru faptul că aceștia au asigurat apărarea cetăților Severin, Gureni, Orșova, Peci, Svinița, Sebeș și Mehădia timp de mai mulți ani. Aceste servicii au început încă în vremea regelui Albert — deci după 1437 — și continuă și în aceste vremuri și ele au constatat în prezența numiților și a familiarilor lor în toți acești ani în garnizoanele cetăților, dar și în avansarea unor mari sume de bani (cîteva mii de florini) pentru sporirea capacității de apărare a respectivelor cetăți regale, aceste cheltuieli au fost făcute din proprie inițiativă și fără a aștepta recompensă, ci doar din dorința de a-și apăra ținutul de turci.

Campania sud-dunăreană din toamna și iarna anului 1443 a cunoscut concentrarea unor importante forțe militare. În rîndul acestor forțe, care au contribuit decisiv la obținerea succeselor lui Iancu de Hunedoara s-au încadrat și cnezii români, iar diplomele regale din anii următori amintesc marile lor fapte de arme. Sînt menționați astfel cei doi fii ai lui Petru de Temeșel, Ladislau și Dees¹¹ și Ioan Ungur din Hațeg. Acesta a fost comandantul unui corp de cavalerie și a dat dovadă de inițiativă și

⁶ Fr. Pesty, *A Szörényi olah ker...*, p. 67, diplomă din 9 mai 1439.

⁷ C. Mureșan, *Iancu de Hunedoara*, Editura Științifică, București, 1968, p. 69.

⁸ Fr. Pesty, *Krassó...*, vol. III, p. 383—385.

⁹ E. Hurmuzaki, *op. cit.*, p. 710—711.

¹⁰ *Idem*, p. 685.

¹¹ *Idem*, p. 742—744, amintește despre participarea celor doi frați Ladislau și Desew (considerăm că este vorba despre deformarea numelui românesc, intrucît și astăzi se întilnește numele de Dejeu, ceea ce duce la concluzia că și pronunția inițială se apropia de forma de azi) la luptele din 1440 din Germania și 1443 la Filipopol.

vitejii cu prilejul luptelor purtate în preajma Nişului, cînd a reuşit prin jertfa de sine să aducă victoria armatei sale. Şarja sa de cavalerie a rămas întipărită în memoria lui Iancu care-l răsplăteşte pe fiul său cu posesiunea Băieşti (inclusiv cnezatul satului) din Haţeg¹².

Legăturile existente încă înainte vreme între Iancu şi familia cnezilor Căndea din aceeaşi Ţară a Haţegului au fost lărgite cu prilejul acestor ani de lupte şi victorii, ani în care cnezii din această familie devin vestiţi pentru faptele lor de arme. Sînt nominalizaţi Ioan şi Căndea fiii lui Căndea şi Ladislau, Căndreş şi Nicolae, fiii lui Ioan ca participanţi la luptele din 1440 de la Belgrad, cele din 1442, mai întii la Poarta de Fier a Transilvaniei apoi în Ţara Românească, pentru faptele săvîrşite în luptele din preajma Vidinului în aceeaşi toamnă, dar mai ales pentru meritele militare dobîndite cu prilejul campaniei din 1443¹³. Pe lîngă aceşti 5 cnezi Căndea nominalizaţi, deci în puterea vîrstei şi în mod sigur fiecare dintre ei conducătorii unui mic corp alcătuit din cnezi şi slujitori din satele conduse de ei, au existat cu siguranţă şi alţi fii sau nepoţi, tineri care acum făceau cunoştinţă cu războiul şi care au ridicat prestigiul familiei Căndea în întreg ţinutul.

Tot între cnezii haţegani participanţi la campanie sînt amintiţi Andrei din Peşteana, Filip din Vad şi fraţii acestuia Balul, Mihail, Toma, Balotă, Dumitru şi Vlaicu, răsplătiţi la rîndul lor¹⁴.

Răsplata meritelor cîştigate de către Nicolae de Bizerea în timpul expediţiilor din 1442 (Sintimbru, Sibiu, apoi Ţara Românească) şi 1443 confirmă ascensiunea constantă a acestui viteaz luptător¹⁵.

De o însemnătate deosebită pentru înţelegerea contextului în care s-a desfăşurat participarea cnezilor români din ţinuturile româneşti la lupta antiotomană este actul emis de către guvernatorul Ungariei, Iancu de Hunedoara, la 29 martie 1447¹⁶. Sînt confirmaţi Ladislau şi Dees fiii lui Petru de Temeşel în posesiunile acordate anii trecuţi datorită participării lor în continuare la campaniile conduse de Iancu. Este vorba despre campania de la Varna (1444) în timpul căruia susnumiţii s-au remarcat prin vitejie, oredintă şi destoinicie ca şi „prin vărsarea singelui propriu şi pierderea multor slujitori”¹⁷. Pasajul, care poate fi întîlnit în forme mai sintetice şi în alte documente contemporane, este deosebit de semnificativ pentru participarea păturii cnezilor la expediţiile antiotomane, întrucît specifică expres atît vărsarea singelui propriu cît şi pierderea unor slujitori, ceea ce este de natură să întărească ideea sesizată şi la familia Căndea, anume existenţa unei cete de slujitori personali ai cnezilor din rîndul populaţiei satelor stăpînite de ei dar şi din rîndul acelor cnezi comuni — uneori mai mulţi într-un sat, unii decăzuţi din drepturile cneziale la rangul de simpli ţărani —. Cneazul singularizat de un document este conducătorul cetei respective şi întotdeauna trebuie să vedem în spatele

¹² *Idem*, p. 761—762.

¹³ *Idem*, p. 709.

¹⁴ C. C. Giurescu, D. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, 2, Bucureşti, 1976, p. 125.

¹⁵ *Documenta Historiae Romaniae*, seria D. Relaţie între Ţările Române, vol. I, Bucureşti, 1977, p. 371—377.

¹⁶ Fr. Pesty, *Szörényi olah ker...*, p. 70.

¹⁷ V. Motogna, *op. cit.*, p. 557—558.

numelui său cîteva zeci de oameni nenumiți. În acest fel și aportul uman adus de ei la aceste lupte trebuie reconsiderat nu la o participare pur individuală ci la una în fruntea oamenilor din posesiunile stăpînite fie în calitate sa de cnez ereditar fie în cea de înnobilitat de către unul dintre regi. Cu aproximație acest mic detașament cnezial poate fi asemuit cu „lancea“ feudală a vremii, formațiune compusă din mai mulți oameni sub comanda unui mic nobil sau cnez.

Este binecunoscută desfășurarea luptei din 10 noiembrie 1444 de la Varna și comportarea vitejească a contingentelor românești din Transilvania și Țara Românească, strînse în jurul lui Iancu de Hunedoara, ultimele care au părăsit cîmpul de bătălie. Dintre mențiunile care confirmă participarea cnezilor una îi amintește pe Dees și Ladislau de Temeșel¹⁸, alta pe Petru de Beregsău grav rănit aici¹⁹, și în sfîrșit o alta care certifică moartea lui Lado (Ladislau) fiul lui Dionisie de Mătnic într-o luptă a lui Iancu lîngă mare²⁰.

Anii care urmează sînt mai puțin bogăți în lupte iar donațiile sînt mai puține, dar nu dispar cu totul, întrucît nici de data aceasta guvernatorul nu-și uită vechii camarazi de arme. Așa încît în 1445 George Oros de Seryen, vicecomite de Cenad primește o posesiune²¹; în 1446 Dan, fiul lui Iaroslav de Cinciș (Hunedoara) primește cnezatul comunei cu același nume pentru fapte asemănătoare²², lui alăturîndu-i-se frații și verii săi Petru, Voicu și Ioan și ei participanți la aceste lupte²³.

La 1447 Iancu confirmă posesiunile lui Ladislau fiul celui Lado căzut la Varna²⁴ și dăruiește Căndeștilor noi posesiuni²⁵. La 13 octombrie 1447 din Timișoara — orașul preferat în acești ultimi ani — Iancu îl înobilează pe Nicolae Pogan cetățean din Turda pentru strădaniile sale săvîrșite la Poarta de Fier și mai apoi în luptele din Țara Românească și Balcani din cursul anului 1442²⁶. Iar la 16 februarie 1448, aflat de data aceasta la Turda, același Iancu îl înobilează pe acel Petru de Beregsău rănit grav la Varna, dar participant de frunte la luptele purtate împotriva lui Ferdinand al Austriei²⁷.

Deși lupta de la Kossovopolje s-a terminat cu înfrîngerea armatei creștine, dovezile de vitejie demonstrate de aceiași cnezi nu au lipsit. În timpul ei calul comandantului de oaste (Iancu) a fost ucis și acesta era amenințat de marea masă a dușmanilor. În acest moment Toma Chinezu a descălecat și i-a oferit propriul său cal, element decisiv pentru Iancu, care nu-și uită tovarășul și-i dăruiește o posesiune în comitatul Hu-

¹⁸ M. P. Dan, *Un stegar al luptei antiotomane Iancu de Hunedoara*, București, 1974, p. 69, îl numește Dionisie.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ E. Hurmuzaki, *op. cit.*, vol. II, partea a 2-a, București, 1891, p. 207—208.

²¹ Fr. Pesty, *Szörényi...*, p. 46—47, doc. nr. 57 din 15 iunie.

²² E. Hurmuzaki, *op. cit.*, 1/2, p. 727, donație reconfirmată în 1447 — vezi p. 731.

²³ Șt. Katona, *Historia critica Regum Hungariae*, tom VI, ordine XIII, Buda, 1791, p. 536—537.

²⁴ E. Hurmuzaki, *op. cit.*, 1/2, p. 731.

²⁵ *Idem*, p. 741.

²⁶ Fejerpataky László — Aldassy Antal, *Magyar cimeres emlékek*, vol. I—III, Budapest, 1901—1926, îl numește în vol. II, p. 53—54, „civi“.

²⁷ *Idem*, p. 69—70.

nedoarei²⁸. Dintre bănăteni s-au remarcat din nou familiile Bizerea, Măciçaș și Ciorna, dar și Petru Danciu²⁹.

Același eveniment aduce în scenă și cnezii maramureșeni, în acest an fiind răsplătiți Mihail, Tatul și Bogdan din Ilcuț cu mai multe posesiuni pentru faptele lor și ale slujitorilor³⁰.

Pentru meritele lor militare deosebite dar și pentru numeroasele pagube suferite în timpul și de pe urma luptelor cu turcii unele familii de cnezi sînt scutite de contribuția militară personală la viitoarele lupte; este cazul nobililor Voicu și fiii săi Ladislau și Sandrin din Cinciș și Dan fiul lui Iaroslav³¹.

Reinnoiri ale unor donații mai vechi pe seama aceluiași cnezi avem în 1450³² și mai ales în 1451 cînd este amintită o cetate³³. Este vorba despre Drencova de pe Dunărea bănăteană, aflată în posesiunea lui Mihai, fiul său Nicolae și Vasile toți de Ciorna și a lui Nicolae de Bizere, de mai mulți ani. Datorită serviciilor prestate în anii din urmă lui Iancu de Hunedoara, acesta le reconfirmă donația regelui Albert (1437—1439) asupra cetății Drencova. Mai mult chiar, acest act este anunțat de către guvernatorul regatului universității nobililor și cnezilor din cele 7 districte privilegiate din Banat spre luare la cunoștință și confirmare³⁴.

Această măsură, neîntîlnită în celelalte părți ale regatului Ungariei, nici chiar în ținuturile românești de aici, atestă lărga autonomie a acestor districte — formațiuni specifice de continuitate românească — și persistența aceluși „*jus valachicum*“ (drept românesc) ca element de referință în toate problemele juridice ale Banatului. În cazul de față, în conformitate cu acest drept juridic românesc, obștea nobililor și cnezilor din cele 7 districte trebuia să confirme sau să infirme donația guvernatorului, întrucît pe teritoriile lor nu puteau fi donate sau vîndute posesiuni decît cu acordul tuturor proprietarilor din zonă; în cazul unei infirmări donația nu era statutară și se anula. Numeroasele privilegii acordate cnezilor din aceste districte s-au făcut cu respectarea acestui vechi obicei juridic.

În luna mai a anului 1453 (în zilele căderii Constantinopolului sub turci), Iancu de Hunedoara se află la Caransebeș de unde, la 29 mai donează drepturile cneziale nobililor de Măciçaș: Iacob, Șerban, Ladislau și Iancu, scoutindu-i în același timp de toate obligațiile cneziale obișnuite³⁵.

Și, în sfîrșit, consemnăm încă un aspect, mai puțin cunoscut însă din activitatea multiplă a celui ce a fost Iancu de Hunedoara, anume dăruierea unor proprietăți proprii unor familiari de-ai săi. Este cazul lui Pantha (poate Pantea?) din districtul Firdea, care primește posesiunile Pury de

²⁸ E. Hurmuzaki, *op. cit.*, II/2, p. 269—270.

²⁹ M. P. Dan, *op. cit.*, p. 70.

³⁰ E. Hurmuzaki, *op. cit.*, I/2, p. 757.

³¹ *Idem*, p. 751.

³² *Idem*, p. 763.

³³ Pesty Fr., *Szörényi*..., III, p. 58—60, document din 7 iunie.

³⁴ *Idem*, p. 61—62. Cele 7 districte bănățene privilegiate erau Sebeș, Lugoj, Almăj, Carașova, Bărzava, Ilidia și Mehadia. Al 8-lea, Comiat, era zălogit lui Iancu și reușește să se alăture celorlalte deabia după moartea lui Iancu.

³⁵ Pesty Fr., *Krassó*... p. 395.

Sus și de Jos pentru serviciile prestate lui Iancu³⁶, acesta fiind stăpînul unor întinse moșii în Banat în care sînt cuprinse și cele două menționate mai sus.

Semnificația istorică. Exemplele menționate mai sus sînt doar o parte din multitudinea donațiilor în favoarea cnezilor români participanți la luptele antiotomane conduse de către Iancu de Hunedoara. Ele nu acoperă (nici nu și-au propus de fapt acest lucru) toate regiunile românești și nici toți anii de campanii, ci vor să se constituie ca o privire de ansamblu asupra rolului lor militar. Am constatat astfel donații pentru o singură persoană, pentru o singură bătălie, dar am văzut și participări repetate la întregul șir de lupte, atît individuale cît și în fruntea unor membri ai propriei familii sau a detașamentelor militare ale satelor stăpînite după vechiul drept cnezial. Am întîlnit donații venite imediat după consumarea evenimentului, dar și altele venite după ani de zile; nu rare sînt cazurile cînd răsplata este acordată urmașilor.

În toate acestea se întrevede însă cu claritate un lucru esențial: cnezii români din regiunile românești încorporate regatului feudal maghiar, regiuni de margine situate la hotarul confruntărilor majore cu turcii otomani, au constituit o forță militară activă, o bază a armatei noi create și conduse de către Iancu de Hunedoara. Cnezii vor constitui temelia morală a victoriilor obținute, sînt exponenții acelor largi pături ale maselor populare încadrate activ în luptă iar contribuția lor merită reliefată.

Un element interesant îl constituie și prezența unor întregi familii de cnezi la luptele antiotomane. Sînt întîlniți împreună, tata, fiul, frații, verii, cumnații, etc., faptele sînt fie personale fie colective iar meritele aparțin întregii familii. Locul celor căzuți este luat imediat de cei tineri, iar rezervorul uman nu seacă niciodată sub Iancu. Dintre familiile remarcate acum amintim pe cele bănățene: Bizerea, Mătnic, Măcioaș, Temeșel, Ciorna, Danciu, pe cele hunedorene din Vad, Rîu-Alb, Rîu-Bărbat, Densuș, Turdaș, Iliă, Geoagiu, Cinciș și pe cnezii maramureșeni din Dolha.

Efortul acestora nu se rezumă la participarea personală la expedițiile vremii ci sînt completate de apărarea întregului hotar, fie în calitatea lor de bani ai Severinului (Mihail de Ciorna, Petru Danciu de Sebeș, Nicolae de Bizerea) sau cea de castelani ai unor cetăți dunărene (vezi cazul cetății Drencova), fie chiar în apărarea propriilor sate cu prilejul unora dintre incursiunile turcești. În afara acestora populația românească a sprijinit efortul militar și pe plan economic și financiar, prin plata numeroaselor obligații feudale și susținerea benevolă, prin donații, a luptei antiotomane.

Întrepătrunderea intereselor generale ale luptei antiotomane, cu cele ale maselor populare din țările dunărene a contribuit la realizarea unei alianțe durabile între acestea și exponenții de seamă ai rezistenței antiotomane din țările sud-estului Europei. Un loc de frunte în cadrul acestor conflicte l-a ocupat poporul român, care a dat personalități de talie europeană în acest secol. Mircea cel Bătrîn a fost prima dintre ele, iar Iancu de Hunedoara cea de-a doua. Eforturile sale s-au întins pe o arie

³⁶ Idem, p. 400—401.

foarte largă și au vizat oprirea ofensivei otomane pe Dunăre. Relațiile fructuoase cu cele două țări române și valorificarea excelentului potențial militar al populației românești din Transilvania și Banat au constituit unul dintre factorii de bază ai victoriilor sale. În acest context se situează și efortul militar considerabil adus de pătura cnezilor români din ținuturi românești ca Banatul, Țara Hațegului și Hunedoara, Bihorul și Maramureșul. Atestările documentare ale epocii, numeroase în fapt, nu fac decât să confirme acest adevăr și să reliefeze cu justete importanța luptei poporului român împotriva turcilor otomani, în conexiune și interacțiune cu celelalte popoare ale Europei sud-estice.

DIE RUMÄNISCHE KNESEN IM KAMPF GEGEN DIE TÜRKEN. KNESEN
AUS DEM BANAT UND AUS HUNEDOARA IM KAMPF DES IANCU VON
HUNEDOARA

Z u s a m m e n f a s s u n g

Nach Mircea dem Alten war Iancu von Hunedoara die zweite Persönlichkeit von europäischer Größe, die das rumänische Volk im XV-ten Jahrhundert hervorbrachte. Er war ein wichtiger Vertreter im Kampf gegen die Türken im südöstlichen Europa und stützte sich dabei auf die breitesten Volksschichten, was seine militärische Fähigkeit beweist.

Aus den Reihen dieser Mitkämpfer taten sich besonders die rumänischen Knesen aus Siebenbürgen und dem Banat hervor, die an allen Feldzügen teilnahmen. Die Darstellung der bedeutenden Teilnehmer hebt die Dichtigkeit dieser Feldzüge hervor, besonders im Kontext der kristlich-türkischen Kriegen und zeigt die Rolle der Rumänen in diesen Unabhängigkeitskriegen.